

Stupavan

Ročník VIII

VYDÁVA MESTSKÉ KULTÚRNE STREDISKO V STUPAVE Cena 2,- Sk

MESAČNÍK O STUPAVE A STUPAVČANOV

júl 1993

MAJSTRI REPUBLIKY ZO STUPAVY

Horný rad zľava: P. Ondrovič, P. Hlavtúr, R. Jánoš, P. Horecký, B. Révay, J. Bömötör, A. Lachkovič,
V podrepe zľava: P. Lachkovič, J. Šembera, D. Fajgl, V. Horák, M. Jánoš, J. Šuster
tréner: L. Pšenko, vedúci družstva: Š. Lachkovič

Každá oblasť ľudskej činnosti má svoj Mount Everest, ten hádzanársky v práve skončenom ročníku Prvej ligy mladšieho dorastu 1992/93, zdolali naši chlapi, keď presvedčivo nechali za sebou známe líahne hádzanárskych talentov z Košíc, Prešova, Topoľčian, Trnavy, Bratislavy a ďalších miest Slovenska.

Zaslúžene získali titul Majstra republiky a nás len mrzí, že vedenie Slovenského zväzu hádzanej nezvýraznilo našu radosť odovzdaním zlatých medailí pri príležitosti posledného zápasu v domácom prostredí, keď už vlastne bolo o víťazstve v súťaži

rozhodnuté. Je zrejme, že na získanie titulu Majstra republiky treba dlhodobo a tvrdo pracovať. Domnievam sa, že slávnostný akt odovzdávania medailí, by bol tou najkrajšou odmenou /vlastne jedinou/ pre hráčov, trénerov a funkcionárov, ktorí sa na tomto úspechu podielali. Preto potešilo aspoň to, že počas zápasu s Martinom si našiel čas primátor Stupavy Ing. Daráš, ktorý k historickému úspechu hráčov, trénerov a funkcionárov osobne blahoželal.

O majstrovskom družstve môžeme prezradiť, že je to výnimočný kolektív talentovaných jednotlivcov, ktorí na-

pokračovanie na str. 7

Na slovíčko

Positívne okolo nás sa začína hľadať lupou, dôsledne sa poobracia, aby sa skutočne potvrdilo zlaté jadro objavu.

Negatívne berieme so samozrejmou a budujeme si obranný systém, aby sme boli schopní brániť sa, predvídať, eliminovať ho.

Očakávame aj dobré správy. Častokrát iba očakávame zázraky, splnenie sľubov, dobré miesto a veľa peňazí, vďačnosť a lásku vlastných detí a naopak. Netrpezlivo čakáme pozitívnu zmenu. Čakáme aj na impulz, silný podnet, ktorý by nás motivoval. Zdá sa, že nie vždy sú to peniaze.

Slávnosť prvého svätého prijímania. Zástup princezien a princov očakávajúcich zázrak odpustenia. Hodiny prípravy, spytovania svedomia, upevňovania novej nádeje, spoznávanie Božej lásky. To ostatné je len slávnostná forma, podstatný je obsah a ten je dávnejší

Všetci účastníci slávnosti sú svedkami odhodlania tých najmenších žiť podľa zásady miluj bližného svojho, ako seba samého. Tí prizerajúci sa, preskákali v živote všeličo, zosilneli, zmúdreli. Tie deti spoliehajú na nás, že ich povedieme, podržíme v každej situácii.

Čakáme na dobré správy. Koľko ich bude, záleží na nás

-ps-

BOL TISOV KAT ZO STUPAVY ?

Prečítajte si na str. 5 a 6

Z mestského zastupiteľstva

Mestské zastupiteľstvo zasadalo dňa 22. júna 1993 v hoteli Obora. Zasadanie trvalo od 10.00 hod do 23.30. Zasadania sa zúčastnilo 27 poslancov /35/, primátor, prednosta MÚ, hlavný kontrolór mesta, pracovníci MÚ a riaditelia mestských podnikov a organizácií. MsZ riešilo závažné problémy, týkajúce sa rozpočtu mesta, nových nariadení mesta a ďalších konkrétnych problémov.

Ťažiskom rokovania bolo plnenie rozpočtu mesta a jeho organizácií a nevyhnutné rozpočtové zmeny. Celkové plnenie príjmov v sledovanom období je 35% a je celkovo priaznivé. Pri splnení výnosov z majetku mesta, t. j. z činnosti MsPTS, je predpoklad splnenia príjmov tak, ako boli v rozpočte naplánované. Nepriaznivo sa vyvíja výdajová časť rozpočtu, ktorý bol od začiatku deficitný, avšak pri pôsobení nepriaznivých ekonomických podmienok /DPH, rast cien/ sa deficit objektívne prehýbil. Poslanci MsZ rozpočtové zmeny schválili s vedomím rastúceho deficitu, pričom budú musieť rozhodnúť na budúcom zasadnutí o spôsobe vyrovnania rozpočtového schodku buď vypustením niektorých plánovaných investičných akcií /na ktoré už teraz plánované rozpočty nie sú reálne/, prípadne úverom alebo iným spôsobom.

V sledovanom období sa realizovali plánované investičné akcie - kanalizácia na ulici Mariánskej a Školskej, prístavba stravovacieho strediska, krátke vodovodné spoje. Na celkovú investičnú výstavbu bolo v rozpočte vyčlenených 11 mil Sk, čo predstavuje 8 investičných akcií.

MsZ prejednálo Návrh nariadenia mesta o kontrole. Bol vypracovaný podľa "Pravidiel kontrolnej činnosti v samospráve obcí". V návrhu sa stanovuje ako má kontrola postupovať a aké sú povinnosti kontrolovaných subjektov, aby mohla byť kontrola vykonaná rýchlo a účinne. Kontrolu podľa tohto nariadenia vykonávajú: MsZ a jeho komisie, primátor mesta, mestská rada a hlavný kontrolór. Kontrolná

pôsobnosť MsZ sa vzťahuje na všetku činnosť mesta ako samosprávneho územného celku. Primátor mesta kontroluje činnosť, ktorá je zákonom alebo organizačným poriadkom zverená do jeho pôsobnosti. Mestská rada kontroluje plnenie úloh vyplývajúcich z uznesení MsZ a nariadení mesta.

Za kontrolované subjekty sa v tomto nariadení považujú: a/ mestský úrad, b/ mestské podniky alebo iné právnické osoby, ktorých zriaďovateľom je mesto, c/ podnikateľské subjekty podnikajúce s majetkovou alebo finančnou účasťou mesta, d/ obyvatelia mesta a všetky ďalšie subjekty, ktorým zákon alebo nariadenie mesta určuje povinnosti voči mestu.

V článku 11 - Vybavovanie sťažností, oznámení a podnetov sa uvádza:

"Sťažnosti, oznámenia a podnety občanov musia byť vybavené do desiatich dní, zložité prípady najneskôr do tridsiatich dní".

Primátor mesta môže na návrh kontrolného orgánu za nesplnenie povinností vyplývajúcich z tohto nariadenia uložiť kontrolovaným subjektom - právnickým osobám pokutu do 100 000 Sk., fyzickým osobám do 1 000 Sk.

Občania mesta majú právo nazeráť do zákonov, ostatných všeobecne záväzných predpisov publikovaných v Zbierke zákonov SR a do všeobecne záväzných nariadení mesta u hlavného kontrolóra mesta alebo na právnom referáte MsÚ. Poslanci Nariadenie... schválili a nadobúda účinnosť dňom 15. júla 1993.

Poslanci prerokovali návrh stavebnej komisie pri MsÚ Stupava, ktorá sa zaoberala elaborátom Slovenského ústavu pamiatkovej starostlivosti, ktorý sa týka vyhlásenia pamiatkovej zóny v Stupave. Medzi pamiatky zapísané v ústrednom zozname kultúrnych pamiatok patrí: kaštieľ a park, pranier, kúria na Hlavnej ulici č. 22, dielňa Ferdiša Kostku, Rímske centrum, kostol sv. Štefana, kaplnka Kalvárie, Trojičný stĺp, sv. Ján Nepomucký, Synagóga. Medzi pamiatky navrhované na zaradenie do ÚZKP patrí: kúria na Marcheggskej ulici, hostinec na Hlavnej ulici, fara, meštiansky dom na Slovenskej, Veľký majer/návrh Slovenského ústavu/Komisia navrhla faru, vstupný objekt do kaštiela /stavba pri Textile/, bývalý Lesný úrad /predná časť/, Vináreň - predná časť. Do kategórie ob-

jektov pamiatkovej ochrany komisia navrhla zaradiť: bývalý Chudobinec /ZUS/, bývalú základnú škola /ARTTEP/, Starú poštu /nám. M. R. Štefánika/ a Tančiareň na Bednární.

Poslanci poukázali na závažnosť rozhodnutia, ktoré ovplyvní doterajší vzhľad mesta a rozhodne o zachovaní alebo likvidácii historických budov. Zároveň pamiatkovo chránené objekty predstavujú aj záväzky, ktoré v ťažkej ekonomickej situácii nie je jednoduché plniť /napr. prísne pravidlá pri rekonštrukcii budov, schvaľovanie akýchkoľvek zásahov a pod./.

Poslanci rozhodli ponechať tento návrh na pripomienkovanie poslancovým klubom a upravený návrh predložiť na prerokovanie MsZ v septembri.

V záujme trvalého zlepšenia ZP, čistoty a estetického vzhľadu mesta podľa paragrafu 11 odst. 3 písm. f zákona SNR č. 369/90 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov MsZ prerokovalo návrh Nariadenia o udržiavaní všeobecnej čistoty a ochrany životného prostredia na území mesta. Nariadenie určuje všetkým fyzickým a právnickým osobám, obyvateľom, návštevníkom práva a povinnosti pri udržiavaní čistoty a ochrany ZP mesta. Verejným priestranstvom pre účely tohto nariadenia je cesta, parkovisko, miestna komunikácia, námestie, chodník, trhovisko, verejná zeleň, sadové plochy, vnútroblokové cesty a ďalšie plochy. Na verejných priestranstvách je zakázané:

- odhadzovať ohorky z cigariet, cestovné lístky, smetie, zvyšky jedál.,
- znečisťovať verejnú priestranstvá pľuvaním, splaškovými vodami, olejmi, zákaz sa vzťahuje na umývanie a čistenie motorových vozidiel.,
- ohradzovať, znehodnocovať, poškodzovať a ničiť verejnú zeleň, verejné objekty, pamiatkové objekty, sochy, pamätníky.,
- vyklepávať lebo prášiť šatstvo, koberce, deky a iné predmety mimo vyhradených miest. Zvlášť je zakázaná táto činnosť na balkónoch, loggiách, oknách a spoločných priestoroch domov.,
- nechávať psov alebo iné zvieratá pobehovať alebo znečisťovať komunikácie, chodníky, verejnú priestranstvá.,
- vstupovať so zvieratami alebo ich púšťať na detské ihriská alebo pieskoviská.,
- umiestňovať reklamy, plagáty na iných

pokračovanie zo str.2

miestach ako na to určených, umiestňovať odpadové nádoby mimo miest na to určených.,

-skladovať stavebný materiál, stavebný odpad, palivo, škváru bez povolenia príslušného orgánu.

Návrh nariadenia ďalej rieši zásady správania sa majiteľov a prevádzkovateľov vozidiel.

Z Nariadenia vyplýva povinnosť pre vlastníkov nehnuteľností čistenia a zimnej údržby chodníkov a priestranstiev pred nehnuteľnosťou, ktorá je s nimi v dotyku. Čistením chodníkov sa rozumie zametanie, prípadne umývanie, odstraňovanie snehu, blata, odpadkov, buriny a iných nečistôt. Čistenie sa musí vykonávať po celej šírke a dĺžke chodníka v dotyku s nehnuteľnosťou, chodníky musia byť vyčistené každý deň do 06.00 hod. Hlavné čistenie sa vykonáva po 19.00 hodine, v prípade znečistenia sa čistenie vykonáva aj v priebehu dňa.

V článku Udržiavanie čistoty vodných tokov sa zakazuje do korýt vodných tokov a nádrží vhadzovať akékoľvek predmety, vlievať a vypúšťať zdravotne a bezpečnostne závadné látky a tekutiny a to najmä ropné látky, jedy, žieraviny a ďalšie organické látky. Zakazuje sa v blízkosti vodných tokov umývanie motorových vozidiel.

Nariadenie rieši aj spôsob odvozu a likvidácie domových a priemyselných odpadov. Za domové odpady sa považujú odpadky, ktoré sa vyskytujú pri obvyklom hospodárení v domácnosti. Do domových odpadov sa zakazuje vyhadzovať:

- gumy a motorové oleje
- zeminu, zvyšky zo stavebných a iných remeselných prác, predmety všetkého druhu, odpady z potravinových výrobní, z predajní mäsa, zo zdravotníckych zariadení.

Z iných povinností vyberáme :

Užívatelia prevádzkových miestností sú povinní zabezpečiť riadne označenie prevádzky, jej čistotu a riadny vonkajší vzhľad spolu s vhodnou úpravou výkladných skriň, soklov.

Návrh Nariadenia obsahuje aj sankcie za porušenie jeho ustanovení, ktoré sa postihuje, ak nejde o trestný čin, ako priestupok podľa zák.č.372/90 Zb. Porušovateľom ustanovení tohto nariadenia môže príslušný orgán uložiť pokutu do 5.000 Sk.

Fyzické a právnické osoby môžu byť za

porušenie ustanovení tohto nariadenia postihované priamo na mieste blokovou pokutou do výšky 500.-Sk.

Poslanci MsZ rozhodli, že obsah Nariadenia je natoľko závažný, že je potrebné, aby bolo predložené na verejnú diskusiu občanom Stupavy. Na základe pripomienok sa materiál dopracuje a predloží na prejednanie mestskému zastupiteľstvu v septembri t.r. Zároveň doporučili konzultovať Nariadenie s úradom životného prostredia, informovať podnikateľov na území mesta a po zohľadnení všetkých pripomienok prijať nariadenie ako všeobecne záväzný dokument.

Mestský úrad v Stupava začal s rekonštrukciou budovy terajšej mestskej knižnice, pôvodného Obecného domu v Maste. Práce sú zamerané na opravu strechy a fasády budovy a reštaurovanie pôvodnej výzdoby na priechodí budovy. Pod omietkou je ukrytá freska znázorňujúca patróna Mástu - sv. Róchusa. Maľba je podobná oltárnemu obrazu v mástskom kostole. Rekonštrukčné práce budú ukončené do hodov. Zároveň sa upraví aj dvor, aby slúžil na kultúrne a spoločenské podujatia.

Školská správa Bratislava VIII financuje rekonštrukciu kotolne v budove Základnej školy v Stupave. Počas prázdnin sa vybuduje plynová kotolňa, ktorá by mala vyriešiť problémy s vykurovaním školy. Zároveň sa bude riešiť aj lokálne vykurovanie školskej bytovky.

Nedostatok finančných prostriedkov na prevádzku školstva zo štátnej pokladnice, prinútil vedenie školy požiadať mesto Stupava o finančnú výpomoc na údržbu budovy. V dezolátnom stave je predovšetkým telocvičňa. Mestské zastupiteľstvo prisľúbilo finančnú výpomoc na konkrétne akcie.

V dňoch 19. a 20. júna sa na štadióne TJ Tatran Stupava konal tradičný Letný zraz turistov okresu Bratislava vidiek. Zúčastnilo sa ho sto turistov z Malaciek, Suchohradu, Pezinka, Hodry, Novej Dedinky, Častej, Dolán, Lozorna a Stupavy. Program bol bohatý na pešie túry po turistických cestách Malých Karpát,

cykloturisti absolvovali túry pri Morave cez Malé Karpaty.

V Stupave navštívili múzeum F. Kostku a areál vykopávk Rímskej stanice. Pri tejto príležitosti predseda KST okresu Bratislava vid. odovzdal strieborný odznak Klubu slovenských turistov J. Škrovanovi, I. Kubovičovi a E. Bocánovej-Slezákovej za dlhoročnú aktívnu činnosť.

Podujatie organizačne zabezpečoval KST Stupava pri TJ Tatran Stupava a finančne prispeli MÚ Stupava a Willi sport Stupava.

Medzi turistov zavítal aj primátor Ing. Daráš.

K podujatiu patrili aj tradičný guláš, tramské pesničky a neodmysliteľný táborák.

Živý záujem a nadšenie tak typické pre turistov je zároveň výzvou pokračovať v tomto podujatí aj na budúci rok.

/Iudo/

Zo zápisníka p o l í c i e

Dňa 10.5.1993 o 2,45 hod. boli hliadkou MsP v Stupave spozorované dve podozrivé osoby rómskeho pôvodu. Pri kontrole bolo zistené, že majú v taške rôzny porcelán a sklo, rybárske potreby a nože. Po pohovore na policajnej stanici sa priznali, že vykradli chatu v Devínskom jazere. Prípado bol odovzdaný OO PZ SR Zohor.

Dňa 21.5.1993 o 21,30 hod. bolo hliadkou MsP oznámené, že p.G.Z. robí v okolí svojho bydliska výtržnosti. Po príchode na miesto a po upozornení od svojho konania upustila avšak bolo zistené, že svojmu spolubývajúcejmu spôsobila sekerou zranenie na hlave. Prípado prevzalo OO PZ SR Zohor.

Dňa 28.5.1993 o 2,00 hod. bolo oznámené hliadke MsP, že dvaja páchatelia sa pokúšajú z bytovky na ul. S. Chalupku odcudzit bicykle. Na mieste bol jeden z páchatelov pristihnutý. Bicykel bol vrátený majiteľovi. Prípado bol odovzdaný OO PZ SR Zohor.

Dňa 8.6.1993 o 01,00 hod. hliadka MsP pri obchádzke spozorovala troch veľmi známych páchatelov, ktorí niesli nejaký ťažký predmet cez koľajnice. Bolo zistené, že sa jedná o odcudzenú Babetu. Páchatelia boli zadržaní a Babeta bola vrátená majiteľovi. Prípado bol odovzdaný OO PZ SR Zohor.

Domov dôchodcov a Zámocký park v Stupave

Od roku 1963, po rekonštrukcii ukončenej v roku 1962, slúži stupavský kaštieľ ako domov dôchodcov. Ústav, ktorý má v súčasnosti kapacitu 300 obyvateľov, patrí k najväčším na Slovensku. Od apríla 1991 získal právnu subjektivitu a všetky práva a povinnosti ako aj majetok prešli po delimitácii na Domov dôchodcov Stupava.

V domove sú umiestnení väčšinou dôchodcovia, ktorí pre trvalú zmeny zdravotného stavu potrebujú komplexnú starostlivosť, ktorú im nemôžu zabezpečiť členovia ich rodiny, opatrovateľská služba alebo iné služby sociálnej starostlivosti. O obyvateľov sa stará 109 pracovníkov, z toho polovicu tvorí zdravotnícky personál. Je to práca náročná tak fyzicky ako aj psychicky. V posledných rokoch sa výrazne zmenila skladba obyvateľov ústavu, stúpol počet ležiacich a ťažko mobilných obyvateľov. Z celkového počtu obyvateľov len 25 % je relatívne zdravých.

Prevádzka ústavu je financovaná zo štátneho rozpočtu. I napriek súčasným veľkým finančným problémom, ktoré doľahli aj na náš ústav, sa snažíme našim obyvateľom, ktorí sú zároveň aj obyvateľmi Stupavy, čo najviac zabezpečiť dobré podmienky pre život v ústave, ktorý sa stal ich domovom.

Súčasťou ústavu je aj park. Od uvedenia domova dôchodcov do prevádzky slúžil park ako vyhradená zeleň pre jeho obyvateľov. Prístup verejnosti do parku bol až do mája t.r. obmedzený. Park má svoju historickú hodnotu, je časťou pôvodného veľkého zámockého parku. Boli tu vysadené mnohé vzácne cudzokrajné dreviny a kry. V roku 1967 bol vypracovaný Krajským strediskom štátnej pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody projekt rekonštrukcie parku. Projekt obsahuje zmapovaný vtedajší stav parku a celého porastu, návrhová časť projektu predpokladá postupné úpravy v 3 etapách po dobu 9 rokov.

Práce v parku sa začali v roku 1988 výrezom chorých stromov, označených pracovníkmi pamiatkového ústavu. V roku 1989 boli vykonané čistiacie práce (vykosenie, odstraňovanie náletových porastov a krov). Bol vypustený a vyčistený rybník a urobilo sa kovové oplotenie okolo celého potoka. V roku 1990 sa začali terénne úpravy, boli obnovené pôvodné korytá potôčikov, ktoré boli v minulosti zavesené skládkou, obnovil sa vodný systém v parku na pôvodnú podobu. V 1991 roku bol opravený stavaný plot. Všetky tieto práce boli vykonané v hodnote 2 600 000,- korún.

V roku 1992 sa v parku urobila iba bežná údržba, nakoľko všetky finančné prostriedky sme museli presunúť na rekonštrukciu kotelne a celého vykurovacieho systému v budove. Mali sme v úmysle postupne do

konca r.1996 urobiť osvetlenie, spevniť okraje rybníka, vysypať chodníky v parku drťou, vymeniť lavičky a zabezpečiť pustenie vody do pôvodného vodného systému cez vodopád. Za súčasnej finančnej situácie však ústav z rozpočtu sotva zabezpečí prevádzku. Krátený rozpočet na rok 1993 nás donútil zastaviť všetky práce na údržbe nielen v parku, ale aj v budove. Preto sme po dohode s Mestským úradom v Stupave súhlasili s tým, že ústav sprístupní svoj park stupavskej verejnosti a mesto zabezpečí jeho údržbu a ochranu.

Obyvateľom a pracovníkom ústavu záleží na tom, aby park bol udržiavaný, zachová

val si svoj ráz a svoju historickú hodnotu a aby bol oázou kľudu a pokoja. V spolupráci s mestským úradom sme umožnili aj stupavským obyvateľom, aby v centre mesta našli miesto na oddych a prechádzky. Či tento kus krásnej, historicky cennej a chránenej prírody zostane zachovaný a ďalej udržiavaný záleží nielen od údržby a ochrany parku zo strany mesta, ale aj od jeho obyvateľov. Neradi by sme pre nedisciplinovanosť a ľahostajnosť niektorých jedincov pristúpili k opätovnému uzavretiu zámockého parku.

Ing. Viera NAGYOVÁ
riaditeľka DD

Priateľstvo pokračuje

28.mája 1993 prišiel na Školenskú ulicu autobus so 42 deťmi a 12 učiteľmi. Cestujúci vyšli z autobusa, pekne sa zoradili; pán riaditeľ Eichner, pani zástupkyňa, učiteľka a žiaci. Pán riaditeľ držal v rukách peknú kyticu a dve žiacky - v orechovskom kroji - niesli veľké perníkové, krásne vyzdobené srdce so 40. Keď títo milí hostia prekročili bránu ZŠ, z hrdiel stupavských detí sa ozvalo: „Stupava víta milých hostí z Orechova! Hurá! Hurá! Hurá! Potom kyticu ruží a iných kvetov s úprimnou radosťou sme odovzdávali Orechovským.

Aj tento raz, ako mnohé a mnohé roky predtým sme sa úprimne tešili stretnutiu. Veď je o čom hovoriť, vymeniť si skúsenosti v práci, vo výchove detí. 28.máj bol Dňom slnka, hoci aj sprchlo chvíľami. Pani riaditeľka ZŠ Stupava Marta Janegová a spolu všetci stupavskí učiteľia vo veľkej klubovni oficiálne privítali hostí. Vymenili si knižné dary na pamiatku a stupavské deti pekným kultúrnym programom vítali a pozdravovali Orechov. Dospelí zazlízili pri krásnych piesňach Moravy, ktoré nacvičila a zaspievala so žiakmi pani uč. M. Žolnayová. Aj žiaci z triedy pani učiteľky Nemčovičovej sa „veľmi vyťahli“ svojím prednesom dramatickej: Pamodaj šťastia lavička. Úprimné poďakovanie za prijatie, za program tmočil v srdečných slovách pán riaditeľ Eichner.

Potom, po obede sa vydali orechovskí a stupavskí učiteľia do ulíc. Cestou bolo o čom hovoriť. Veď toľko sa toho zmenilo za rok. Spomínali na spoločné športové súťaže - behy, spoločné putovania po hrebeňoch Krkonôš, ždiarskych skál, športových súťaží, pobyt na Košariskách a pod. Hostí z Orechova a stupavských učiteľov prijal pri tejto príležitosti na Meú pán primátor Ing. Anton Daráš. Zaujímavo hovoril o živote v Stupave, o jej budúcej výstavbe a o práci mestského zastupiteľstva. Nad maketou Stupavy budúcnosti bolo zaujímavé počúvať primátora. Poznatky využijú učiteľia vo svojej práci. Potom konečne sprchlo, ale učiteľom to nevadilo. Veď dážď bol tak potrebný. Všetci išli do KD na výstavu skad. maliara p. Spála „Pieseň o Stupave“. V prítomnosti autora výstavy srdečné rozhovory

pokračovali. Orechovskí pozvali p. Spála k nim. Pán primátor potom išiel spolu so všetkými pozrieť si športovú halu, Park-hotel a parkom sa vracali do ZŠ. Pýšili sme sa vybudovaním športového stánku, jeho tenistami, hádzanármi, futbalistami. A myslím, že nám hostia trochu závideli.

Potom v družnom posedení sme spomínali tých, ktorí boli pri zrode družby: pán Vojtech Erdélyi, pán S. Boril, pán riad. Sec a mnohí a mnohí, ktorých už medzi nami niet. Pilliermi družby sú p. učiteľky: Štercová, Krauerová, Pašilová, Dvořák, Poledňa, Duchoňová a mnohí iní. Priatelia sa našli učiteľia už 40 rokov. Pohovorila si o práci a spolu si zaspievajú. Nikdy nechýba valčík o Stupave, ktorý zložil pre nás pred rokmi p. uč. Jarolín: „Stupava, Stupava, zelená záhrada, keď tvoje parky rozkvitnú, radosť všetkým prinesú ...“

Deň plný dojmov, milých stretnutí, spomienok sa pomaly končil. Po 20,00 hod. sa rozlúčili naši žiaci a hostami a rozlúčili sa aj učiteľia. Celé toto družobné stretnutie umocnil prítomnosťou pán primátor Ing. Daráš pri rozlúčke.

Čo povedať záverom? Snáď slová, ktoré boli na nástennom paneli medzi fotografiami z družobných stretnutí: „Priateľstvo môže byť len medzi dobrými ľuďmi“. A tí sa dnes zišli, aby rosou ovlažili kyticu 40 ruží.

„Nech ruža s pukmi priateľstva ďalej rozkvitá, nech je pekná, voňavá - došťa! Nech ju v detských dlaniach držia pevne, k tomu v ďalšej 40-tke žiakov vedme! Sme radi a spokojní: všetci - vedenie ZŠ, učiteľia, žiaci, že sa nám deň vydaril, že hostia sa u nás dobre cítili. Budúci rok pôjdu zase naše deti - žiaci do Orechova. Iste ich tam milo prijmú.

Vedenie ZŠ chce aj touto cestou poďakovať všetkým rodinám, ktoré na popoludnie prišli do svojich rodín detí z Orechova.

Priateľstvo môže ozaj byť len medzi dobrými ľuďmi a týmito ľuďmi: veľa šťastia!

A. LACHKOVIČOVÁ, uč.

V Stupave má svoje korene

V roku 1990 sme v našom časopise uverejnili výber z korešpondencie so stupavským rodákom žijúcim v USA p. Adolfom Bencom. Písal nám vtedy o svojom synovi, ktorý sa stal známym a žiadaným maliarom v USA a Západnej Európe.

Časopis ŽIVOT /23 uverejnil rozhovor M. Vároša s Adolfom Bencom ml., ktorý vám v plnom znení prinášame.

Adolf Benca je mladý, má len tridsaťpäť rokov. Ako desaťročný emigroval spolu s rodičmi do USA. Jeho otec bol učiteľom na ZDŠ v Bratislave-Ružinov. V Stupave, odkiaľ pochádzajú maliarovi rodičia, žijú jeho tety Mária Slezáková a Anežka Riglerová.

MILIÓNY DOLÁROV NIE, LEN DESAŤTISICE...

S menom Adolfa Bencu som sa stretol už minulý rok v najznámejších galériách vo Washingtone a v Chicagu. V minulých dňoch som na jeho priezvisko, pri ktorom sa nedá nepomyslieť na majstra Martina Benku, natrafil v galériách v New Yorku. Vo svetoznámom Metropolitan Museum of Art som sa s prekvapením dozvedel, že sa narodil roku 1959... na Slovensku! Začal som pátrať po jeho adrese...

Najprv sme sa stretli v jeho newyorskom byte na Manhattane, potom sme odcestovali do ateliéru v Richmonde. Obdivoval som jeho obrazy a pýtal sa:

● Kde ste získali vysokoškolské maliarske vzdelanie?

- Vyštudoval som Kolumbijskú univerzitu. Štúdium na nej je veľmi drahé, no ja ani rodičia sme zaň neplatili. Na základe odporúčania prijímacej komisie som dostal štipendium za nezvyčajný talent. Absolvoval som i Umelecký inštitút v Chicagu a New Yorks' Cooper Union. Získal som štipendia od popredných amerických ustanovizní aj od Tylerovej školy umenia v Ríme, v Bologni som študoval anatómiu ľudského tela...

● Niektorí americkí Slováci tvrdia, že za obrazy, ktoré od vás odkúpili galérie v USA, ste dostali milióny dolárov...

- Nie je to pravda. Za viaceré diela som dostal po vyše štyridsaťtisíc dolárov, čo je, samozrejme, veľmi slušné, mám však, pochopiteľne, aj značné výdavky.

● Kto okrem galérií vlastní vaše diela?

- Viacerí súkromní zberatelia v Chicagu a v iných amerických mestách, ako aj zberatelia v Nemecku a v Taliansku. Na objednávku som namaľoval aj portréty mnohých veľmi známych tunajších činiteľov, hercov...

NAVŠTEVOVAL ĽUDOVÚ ŠKOLU UMENIA V BRATISLAVE...

V slovenských galériách by sme zatiaľ márne hľadali diela Adolfa Bencu, nemajú ani jedno. Umelcovi rodičia, žijúci pri Bostone, vlastnia vyše dvadsať jeho maľieb, a keďže zamýšľajú prežiť starobu doma v Stupave, zrejme ich donesú so sebou.

Budú to prvé obrazy Adolfa Bencu na Slovensku.

Diela umelca, ktorého v USA aj inde vo svete poznajú a uznávajú, no vo svojom rodisku je úplne neznámy.

Ak bude maliarska kariéra Adolfa Bencu pokračovať tak úspešne ako doteraz, o dve-tri desaťročia sa možno svet dozvie, že Slovensko dalo Amerike aj druhého Warhola...

Tento predpoklad v plnej miere potvrdzujú slová známeho nemeckého historika umenia Klausu Schrötera, ktorý už roku 1985 napísal do Bencovho katalógu:

„...súdiac podľa jeho prác z posledných štyroch-piatich rokov, Bencu určite raz zaradia medzi veľkých európskych umelcov, ako boli Rembrandt, Goya, Munch...“

Takéto hodnotenie ešte nikto nenapísal (u nás doma ani v zahraničí) o nijakom žijúcom slovenskom výtvarnom umelcovi.

K tomuto možno dodať, že Adolf Benca navštevoval ako chlapec ľudovú školu umenia v Bratislave.

Milan Vároš, Richmond, USA

Bol Tisov kat zo Stupavy?

Prečítali sme si za Vás v časopise ZMENA /22 týždeň, čo napísali o nás a našom meste v súvislosti s popravou slovenského prezidenta Dr. Jozefa Tisu. Článok opisuje okolnosti samotnej popravy. Zaujali nás niektoré nezrovnalosti na, ktoré upozorňujeme čitateľov.

1/ Telo popraveného Dr. Tisu chceli údajne spopolniť v lamačskom krematóriu, ktoré bolo vybudované až v roku 1969!

2/ Pri popisovaní Stupavy mysleli autori " uličkou smerom k cementárni pravdepodobne Zemanskú ulicu, ktorá ale nie je oproti kostolu.

3/ Poveštnú "Machovu" krčmu si nepamätajú ani osemdesiatroční Stupavčania. Navyše pieseň o "Stupavskej krčme smutnej..." sa týka krčmy Okruhlicových.

4/ Prosíme občanov, ktorí vedia niečo o stupavskom katovi, aby nám poskytl informácie. Zároveň vám oznajmujeme, že sme poslali do redakcie ZMENA list, ktorým pozývame prof. I. Jankoviča na besedu do Stupavy.

Z budovy krajského súdu vychádzali rôzne autá, rôznych typov a veľkostí. Ako mi povedal prof. Jankovič "z celého Slovenska do Bratislavy prišli ľudia, aby chránili Tisu. Aby títo ľudia neboli nápadní, mali so sebou potravu aj na týždeň." Ľudia presne vedeli o každom pohybe áut. V západ-

nej časti mesta vypadol elektrický prúd. Ľudia tušili, že sa niečo nezvyčajného odohráva. Mali pravdu. Od hlavnej stanice smerom na Lamač, v neosvetlenej ulici, v tme, razili si cestu štyri autá, ktoré svietili tlmeno do zeme ako počas vojny. Ľudia to zbadali a začali písať. Od Lamačskej cesty kolóna áut odbočila doprava na cestu do krematória. Tu autá zastali. Veliteľ prikázal vybrať truhlu a položiť ju na katafalk. Tisu sa im nepodarilo spáliť, nebol elektrický prúd.

Napokon sa ho za pomoci troch Stupavčanov podarilo pochovať. Na vršku medzi stromami našli vhodné miesto v miernej priehlbine, kde nesiahali hrubé korene stromov, čo by sťažovalo prácu. Nikomu nezáležalo na predpisoch, kde bude jama, ktorá nebola hlbšia ako meter. Keď bola hotová, vozidlo s rakvou prisunuli zadnou časťou k hrobu, zadné bočnice otvorili a pomalým pohybom posunuli debnu do výkopu jamy. Rakva s mýtvou sa nečakane zosunula a hranou sa vzpričila do bočnej strany výkopu. Nakoniec sa podarilo truhlu obkopať a zasypať zeminou. Na povrch nanosili lístie, raždie... Celá kolóna napokon v odpoľudňajších hodinách opustila miesto.

Orlie oči pozorovateľov a sledovateľov, tajne ukrytých občanov, sledovali v skutočnosti pohrebnú kolónu až do Borinky,

pokračovanie zo str.5

a nič neuniklo ich pozornosti, boli veľmi opatrní a dávali si navzájom signály. Ľudia, keď sa presvedčili, že "vzduch" je čistý a nehrozí im nebezpečenstvo, prišli na miesto hrobu, očistili Tisov hrob. Modlili sa tu a zapalovali sviečky.

V Stupave, oproti kostolu, vedie z námestia úzka ulička smerom k cementárni. Po jej ľavej strane, na námestí za rohom, je povestná krčma, tzv. "Machova". História tejto krčmy vystihuje pieseň "Stupavská krčma je smutná..."

Pieseň názorne zobrazuje, čo sa v nej pravidelne odohrávalo. Do tejto krčmy chodil "majster kat" spoločne s dvoma synmi, ktorí bývali neďaleko nej a asistovali pri poprave Dr. J. Tisu. Starí historici tvrdia, že v minulosti sa na tomto území asimilovali Kelti a jedna z rozpadnutých vetiev kmeňa zostala v Stupave. Tento divoký, ukrutný, bitkársky národ zostal aj v Detve. Neskôr však skrotli a boli zruční remeselníci. "Majster kat" so synmi boli viac v krčme ako doma, lebo po mastnej odmene sa "preslávili" aj takto. Netajili sa ničím zo svojich diabolských skutkov, ba často zveličovali svoje činy. Avšak aj na nich prišlo. "Majster kat" sa pri operácii ovocia zošmykol z vrcholu stromu a hrdlom sa zasekol medzi konármi, ktoré rástli v tvare "Y". Keď ho našli, konštatovali už len smrť. Pomocníka, syna kata, našli jedného rána za hrdlo zaklínového medzi dvoma "štekami" na dverciach, bol mŕtvy. Pravdepodobne sa opitý pošmykol a zadržal sa na bráničke vlastného domu...

Posledný syn, ktorý asistoval pri poprave Dr. Tisu, skončil tiež neslávne. Opäť neprirozená smrť. Pri kopaní studne sa mu železný hák, na ktorom mal priviazaný džberík zaboril za "gágor" a vypltené oči už na nič nereagovali. Pomocník, ktorý mu pomáhal pri kopaní studne, pri navíjaní povrazu ostal zmeravený.

V ý s t a v a Milana Spála

Každá výstava rodáka je malou spoločenskou udalosťou alebo slávnosťou. Nebolo tomu inak, ani pri otvorení výstavy Milana Spála, ktorú poeticky nazval „Pieseň o Stupave“.

Maliar skutočne stvoril pieseň, ktorou oslovil Stupavčanov. Zobrazil notoricky známe miesta, budovy i príro-

du v dramatickej atmosfére. Jeho obrázky oslovujú nenápadným pripomenutím plynutia času, ustavičnej zmeny i zvláštnym okamihom zachytenia.

Všetko veci zdanlivo známe a možno až banálne, pričom niečím neobvyklé práve pre tú chvíľu, kedy sa s nimi stretávame a znovu spoznávame dobre známe miesta. Pri pohľade na tieto

obrázky sa človek neubráni zvláštnemu pocitu, ktorý je tak podobný tomu, ktorý pociťujeme pri stretnutí so starým známym.

Výstava bola príjemným osviežením uprostred horúceho mája a zrýchleného tepu každodenného života. Majstrovi prajeme pevné zdravie a veľa stupavských inšpirácií.

Pavel Slezák

V ý s t a v a absolventov ZUŠ

Základná umelecká škola tradične završuje školský rok výstavou absolventov školy a prezentáciou prác najúspešnejších žiakov. V tomto roku absolvovali z výtvarného odboru školy žiaci: Michal Skrovan, Matej Záthurecký, Marcela Slepáková, Katarína Klavcová, Barbora Serdelová, Michal Štepanek, Kafka Radoslav. Meno svojej školy za hranicami preslávili Mirka Sajánová, ktorá získala Grand Prize a Eva Uszaková - Zvláštne ocenenie na súťaži Toruń 92.

Najväčšie ocenenie získal Petko Valovič - Striebornú medailu Kanagawa 92 v Japonsku.

V ý s t a v a výšiviek

6. júna skončila Výstava výšiviek krúžku šikovných rúk V Stupave. Bola inštalovaná na Mestskom úrade. Navštívili ju nielen občania Stupavy, ale aj z blízkeho okolia a Rakúska. Na otvorenie sme pozvali 51 žien, ktoré výšivali počas celého obdobia a zdčastňovali sa výstav. Prišlo však len 28, z toho väčšiu dali výšivky na výstavu. Samozrejme, že nie všetky majú čas, ale na striedačku sa nás stretne aspoň desať. Staršie majú hlavne v zime problémy s chôdzou po tme a labilnom chodníku, tak ich na sviatky navštevujeme. Po krátkom programe, ktorý

zabezpečila Matica slovenská, prihovore p.M. Hardenovej a pozvaní p. priamátora, sme si posedeli v svadobnej sále, pospomínali a plánovali do budúcnosti.

Veľmi nás teší, že sa ozvali mladé ženy a dievky, či môžu prísť na krúžok. Prísť môžu kedykoľvek v čase krúžku, ten býva v pondelok o 19.30 hod v Kultúrnom dome, klubovňa 22, pri javisku. Momentálne z technických príčin sa začneme stretávať až od septembra. Verím, že si nájdete cestu medzi námi a s chuťou sa pustíte do výšivania.

Mária Hardenová

Ženy, ktoré svojimi šikovnými rukami vytvorili krásne výšivky

Spoločenská kronika

Narodili sa

MICHÁLEK Jakub
FIŠEROVÁ Zuzana
BLECHOVÁ Katarína
ŠIŠOVÁ Martina
HORECKÝ Filip
ŠTEFLOVIČOVÁ Zuzana
ŠČÍPOVÁ Alena

Zomreli občania Stupavy

LAGOVÁ Margita
SLEZÁK František
HORVÁTH Štefan
SLEZÁK Rudolf
LACHKOVIČ Ján
VNOUČKOVÁ Anna
MÓZA Valent
Ing.KOHŮTIK Július

Zosobášili sa

Vladimír VESELÝ - Veronika HURBANIČOVÁ
Patrik POLÁK - Jaroslava MIHÁLOVÁ
Ján MIKLETIČ - Renáta PROSŇÁKOVÁ
Marián MAŤAŠOVSKÝ - Emília MOLNÁROVÁ
Peter DRAŠKOVIČ - Daša MADEROVÁ
Jozef UHRINEC - Lucia BARBĚRIKOVÁ

opravy z čísla MÁJ/1993

Narodené deti - má byť Nikola Fabianová
Zosobášili sa - má byť Milen BALOG -
Jana PŠENKOVÁ

MAJSTRI republiky zo STUPAVY

pokračovanie zo str.1

li navyše to šťastie, že od ich počiatkových krokov na hádzanárskom ihrisku ich viedli funkcionári, ktorí si uvedomovali ich talent a vedeli ho rozvíjať. Chlapci sú preto medailovým družstvom nepretržite od veku mladších žiakov. Akosť hráčov stúpala a po minuloročných strieborných medailách z Majstrovstiev ČSFR, pridali zlatú za titul Majstri Slovenska. Zdá sa to síce len polovičný úspech, ale keď si uvedomíme, že tituly "cestovali" v tejto kategórii zväčša na Slovensko, tak potom, tento úspech má vlastne "federálnu" hodnotu. Ocenenie našej spoločnej práce vidíme v tom, že Fajgl, Domoter, Hlavtúr, Horecký, Lachkovič a Révay boli zaradení do reprezentačných výberov.

A všetci menovaní už majú za sebou aj úspešný štart v družstve mužov, ktoré si vybojovalo znovu štart v Prvej lige.

Využívam túto príležitosť, aby som verejne poďakoval trénerovi Pšenkovi za dlhoročnú, obetavú a svedomitú prácu s týmto kolektívom, pretože okrem zís-

kania titulu Majstra Slovenska, pripravil generáciu schopnú nielen nadviazať na úspechy svojich predchodcov v seniorskom hádzanárskom dresе Stupavy, ale aj výrazne formoval charakter, postoje a osobnosť týchto mladých ľudí k ďalšiemu životu, čo je nemenej dôležité, ako titul Majstra Slovenska.
M. Jančár

Cvičný požiarňny útok

Požiarňnici pri cvičnom útoku. Čas 17.03.

Dlhoročné priateľské vzťahy našich požiarňnikov s požiarňníkmi z rakúskeho Neudorfu vyvrcholili stretnutím v Stupave.

19. júna sa stretli, aby sa dohodli na ďalšej spolupráci. Zároveň si pozreli cvičný požiarňny útok na Kultúrny dom, pri ktorom preukázali svoje kvality

mladí požiarňnici, ktorí po prvýkrát cvičili verejne. Rakúski priatelia ocenili ich úsilie hodnotným darom - venovali im hadice a ďalšie súčasti požiarnej výzbroje. Večer sa rakúski hostia zúčastnili koncertu v kultúrnom dome.

-ps-

Z histórie pošty

Mást ako samostatná politická obec do 31.12.1952 mala svoje pečatidlo. Historická odtlač pečatidla uvádzam: "Obec Mást, Okres Bratislava, Slovensko". V menšej kružnici je sv. Róchus zo dňa 11.V.1935.

Anton Chrupka

4. Z akej príčiny sa daň zapravuje (poplatný úkon): porážka, predaj, odobranie (napríkladné nech sa pretrá)

5. Rok, v ktorom bol alebo bude poplatný úkon prevedený (mesiac, deň, mesiac, rok a hodina)

6. Zapravuje sa daň z porážky (daň váhy, úradné potvrdenie) alebo z iných druhov dobytka (úradné razítko a podpis)

10.12.1952
Mást 520
okt. Slovensko
Anton Chrupka

Na výstave výšiviek vystúpili dievčatá zo Stupavičanka

Z výstavy absolventov Základnej umeleckej školy v Stupave

Družstvo roziarnikov po akcii pozdravili priateľov a návštevníkov

Stupavské deti po Prvom svätom prijímaní /6.6.93/

Tak sa mi zdá, že tí naši poslanci, čo sedávajú v Bratislavje, furt eném volajaké papíre pro ľudzi vymýšľajú, aby sa mneu národ na čem bavít. Né že by to byua volajaká sraňda, ale vždycky je to jako keby taký manévr, aby sa odpútaa pozornosť od vjetších problémů, tak nám hodzá ani né perly, jak sa vyprávjá, že sviňám sa perly hádzú, ale nejaký ten lajstr.

Už sem si mysleua, že po všeckých tých priznáňach a daňach už bude pokoj a figu drevenú, zas si vymysleli papír, že daňové priznáni. Keť vyprávjali, že sa to týká eném milionárů, poprvé sem byua ráda, že sem chudobná jak kostelní myš. Aj sem si povidaa, že ešte je na svjete spravdli-vost. Brúka do huavy mi zasadzua Jožina, kerá mi donésua ten papír až dom, že to mosá vypisovat šeci kerí majú volajakú nehnuteľnosť. Já sem tak roznyšľua, reku čo tam napíšem, dočkám na starého ufám bude vjedzet, čeho sa to týká. Pýtam sa ho reku, čo je to tá nehnuteľnosť. A on, ufám sa mi sceu zavďačit, povidaa, že jedziný jeho majetek sem já. Má ale reku, kam mňa zaradzíš. Zamysleu sa, čo sem už dávno uňho nevidzeua a povída, no esli s tebu pohnem, tak ťa napíšem jako hnu-ťnosť a esli nepohnem, tak budeš nehnuteľnosť. Pjekne sem dopadaa, takto si posnjech ze mňa robit! Ale keť je to tak, vypísali sme papír obidvá a reku odneseme ho na úrad. Ve Stupavje mi to nesceli zebrať a já teda do Ma-lacek v žádném prípadze nepojedem! Starý furt mele volaco o občanskej neposlušnosci s kerú Indové vyhnali Angličanů z Indie a drží mi palce, aj keť sa vyjadril, že až by mňa za to zavreli, bude solidárny! Já si zas myslím, že tu už nepože ani občanská neposlušnosť a kvúli mojenu pro-hrešku sa svjet nezručí. Eném sa trochu bojím, esli preda na mňa nedojdú a budem v tento štáce jako jediná, čo sa takto prehrešua. Potom ufam nebudem mocet ani písat do Stupavjana!?

Mariš Pilná

Časopis STOPAVAN vychádza raz mesačne.

Redakcia: Kultúrny dom, Agátová
16,900 31 Stupava,
t. 5.07/934 312

zodp.redaktor: Pavel Slezák
Bez jazykovej úpravy!
Uzávierka: 24.6.93